

Til: Vannregionmyndigheten

Fra:

Norsk Friluftsliv
Samarbeidsrådet for biologisk mangfold (SABIMA)
Samarbeidsrådet for naturvernsaker (SRN) og
Norske Lakseelver

Høringsvar regionale vannforvaltningsplaner med tilhørende tiltaksprogram

Vi viser til høring av regionale vannforvaltningsplaner med tilhørende tiltaksprogram. Dette er et felles høringsinnspill til samtlige vannregionmyndigheter fra Norsk Friluftsliv, Samarbeidsrådet for biologisk mangfold (SABIMA) og Samarbeidsrådet for naturvernsaker (SRN), som er et samarbeidsorgan for WWF-Norge, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Den Norske Turistforening og Norges Naturvernforbund. Vi ønsker med denne uttalelsen å gi innspill til vannregionmyndighetenes videre arbeid. Vi ønsker også å gjøre statlige myndigheter oppmerksom på våre forventninger og anbefalinger til videre innsats på nasjonalt nivå. Vi sender derfor uttalelsen i kopi til relevante direktorat for gjennomføring av vannforskriften som består av direktorater på forvaltningsområder som omfattes av arbeidet etter vannforskriften.

Dette innspillet må ses i sammenheng med høringsinnspillene som avgis av miljø- og friluftslivsorganisasjonene i vannområder og vannregioner. Disse vil i større grad gå inn på de konkrete forholdene i vannregionen og vannområdene. Vi vil her gi innspill til de mer overordnede, prinsipielle sakene knyttet til vannforvaltningsplanene med de tilhørende tiltaksprogrammene.

Vi vil starte med å understreke at vi har en klar oppfatning om at vannforskriften setter de riktige rammene for å skaffe til veie mer kunnskap om vannmiljøet og oppnå en helhetlig, økosystembasert forvaltning av vassdragsnaturen vår. Vi synes det er positivt at vannmiljøet nå er satt i fokus. Dette kan man også se direkte i mange av vannforvaltningsplanene. Miljøfokuset står sentralt, og noen av planene er nærmest sprudlende med veldig gode kvalitative beskrivelser av vannmiljøet i vannregionene.

Selv om vi fortsatt har langt igjen, har vi fått et kjempeløft for kunnskapen om vannmiljøet i Norge. Vi har aldri før hatt kunnskap om vannforekomstene tilgjengelig sånn som vi har i dag gjennom Vannnett. Vi har fått en ny inndeling av landet i vannregioner, noe som gjør at det må samarbeides på tvers av politisk-administrative grenser. Dette er i seg selv veldig bra. Det er derfor helt essensielt at alle deltakere i dette arbeidet gjør sitt ytterste for å skape god dialog og godt samarbeid, med respekt for de enkelte aktørers roller og ansvar.

Planene som nå er på høring berører i aller høyeste grad interesser knyttet til miljø og friluftsliv og allmenne interesser.

Vi vil påpeke og kommentere følgende overordnede problemstillinger hvor vi også ser tydelige behov for forbedring:

- Manglende tilrettelegging for medvirkning

Medvirkning fra miljø og friluftslivsorganisasjonene kan bidra med viktig lokalkunnskap og forankring av forvaltningsplanene i befolkningen. Dessverre ser vi at kravet og forventningen om tilrettelegging for medvirkning har blitt fulgt opp i varierende grad. Vi forventer at dette blir bedre fulgt opp i det videre arbeidet.

- Kunnskapsmangel og behov for bedre finansiering

Kunnskapsgrunnlaget vannforvaltningsplanene bygger på er tynt, og pålitelighetsgraden til den kunnskapen vi faktisk har er middels eller lav. Bedre og mer overvåking, både basisovervåking og tiltaksovervåking må til for at vannforvaltningen virkelig skal bli kunnskapsbasert etter kravene i vannforskriften. Dette henger tett sammen med behovet for bedre finansiering. Bedre finansiering av vannforvaltningsarbeidet må på plass hvis miljømålene i vannforskriften faktisk skal nås.

- Manglende beskrivelser av nytten og verdien av godt vannmiljø

Nytteverdien av godt vannmiljø er mye mer enn vann som kan drikkes. De muligheter som ligger i rent vann og fungerende økosystem for friluftsliv, fiske, bading, næringsutvikling, livskvalitet, havbruk, fiskerier og reiseliv er enorme.

- Utfordringer og viktige aspekter ved revisjon av gamle vassdragsreguleringer

Vannforskriftens tidssykluser må være gjeldende. Myndigheter og prosesser må samkjøres og bidra til at nye utbygginger, opprustning/utvidelse og revisjoner sees i sammenheng – ikke hver for seg. Vi forventer og etterlyser en mer reell vurdering av de enkelte vassdragene som forfaller til revisjon.

- Uavklarte problemstillinger

Konsekvenser av oppdrett, herunder rømminger fra oppdrettsanlegg og lakselus, må inn under den ellers helhetlige vannforvaltningen og inngå i kunnskapsgrunnlaget. Påvirkningene på vannkvaliteten fra gruvevirksomhet må tillegges avgjørende vekt. Det gjelder både for utslipp og avsig til vassdrag og for utslipp av avfall til sjø. Avklaringer knyttet til påvirkninger fra kongekrabbe må komme på plass og være i tråd med anbefalingene som ligger i risikovurderingene i svartelista.

På flere tema er mange av planene svært mangelfulle og noen fremstår nærmest som disposisjoner. Særlig det som gjelder riktig fastsettelse av miljømål - altså kjernen av kravet i vannforskriften er manglende i flere vannregioner. Vi regner med at en forbedring av planene skjer både under og etter høringen. I noen av vannregionene må nødvendigvis endringene bli så store at det reelle innholdet først kommer på plass under og etter høringen. Hvis dette viser seg å være tilfellet forventer vi en ny høring av hele, eller deler av dokumentene.

Medvirkning

Vi viser til §27 i vannforskriften og minner om at vannregionmyndighetene, i samarbeid med vannregionutvalget, skal legge til rette for at alle interesserte gis anledning til å delta aktivt i gjennomføringen av forskriften og særlig ved utarbeidelse, revisjon og oppdatering av forvaltningsplaner og tiltaksprogrammer.

Mange av våre engasjerte medlemmer har en sterk interesse i å bidra med sin kunnskap fordi arbeidet med vann har stor betydning for blant annet jakt, fiske miljø, landskapsverdier og friluftsliv knyttet til vannet. Vi vil nok en gang understreke at våre organisasjoner kan bidra med viktig lokalkunnskap. Vår medvirkning bygger på et lokalt engasjement, og vil bidra til å forankre forvaltningsplanene i befolkningen. Dessverre ser vi at medvirkning fra miljø- og friluftslivsorganisasjonene har blitt fulgt opp i varierende grad. Blant utfordringer vi har sett i den første planfasen vil vi nevne:

- Svært få møter i enkelte av vannregionene
- Manglende realisering av regional referansegruppe i nærmest alle vannregioner

- Vanskelig tilgjengelig informasjon
- For mye informasjon som ikke er tilpasset mottaker
- Få møter lagt til kveldstid

I mange av planforslagene er delkapittelet om medvirkning kun en beskrivelse og redegjørelse for intensjonene og hjemmelen i vannforskriften, med lite utdyping av hva som faktisk har blitt gjennomført. Her forventer vi en tydeliggjøring av hva som har blitt gjennomført. Det holder ikke med en oppramsing av kravet i forskriften om hvorfor man ønsker bred medvirkning- hvis det ikke faktisk har blitt fulgt opp.

Vi mener at det bør beskrives en plan om forbedring. Vi vil derfor oppfordre vannregionmyndighetene om å utvide dette delkapittelet til også å omtale hvordan en ser for seg at det praktisk kan legges til rette for aktiv medvirkning i neste planfase. Vi vil også påpeke at planene bør gjøres bedre tilgjengelig for allmenheten. Vi etterlyser bedre tabeller og figurer- og bedre og mer forståelig sammenstillinger av informasjon. Mange av planene er svært detaljerte og med et veldig teknisk språk. Hva man faktisk skal oppnå med planene kommer ikke alltid like godt fram og det er dermed vanskelig for folk å forstå hva relevansen av denne planen faktisk er.

Vi minner om at møter på dagtid er vanskelig å komme på for mange medlemmer i frivillige organisasjoner, foreninger og lag. Relevante møter bør enten legges til kveldstid, eller møtedeltagerne bør få kompensasjon for å dekke tapt arbeidsfortjeneste.

Vi vil også oppfordre til at begrepet medvirkning reserveres til å beskrive det som gjelder deltagelse i planarbeidet fra frivillige lag og foreninger, interessegrupper og allmenheten. I de fleste vannforvaltningsplanene blandes begrepene samordning, samarbeid og medvirkning. Det er viktig å skille mellom samordning og samarbeid på tvers av kommuner, fylkeskommuner og sektormyndigheter - og medvirkning fra interesseorganisasjoner og allmenheten - som også vektlagt i veilederen på temaet fra Miljødirektoratet. Vi reagerer på at det i enkelte vannforvaltningsplaner vises til at det har blitt lagt til rette for medvirkning i vannregionen ved at NVE har deltatt på møter i regi av vannregionutvalget. Her må vi få minne om at NVE som sektormyndighet har *plikt og rett* til å delta. Dette er ikke det samme som at det skal legges spesielt til rette for *medvirkning* fra interesseorganisasjonene og representanter for allmenheten.

Miljø- og friluftslivsorganisasjonene faller inn under samlebetegnelsen «interesseorganisasjoner». Vi vil hevde at vi vanligvis representerer *allmenne* interesser, og ikke særinteresser – og at det er særlig viktig å legge spesielt til rette for deltagelse fra representanter for allmenne interesser. Våre foreninger og organisasjonene består i all hovedsak av frivillige og få ansatte i varierende stillingsbrøker. Det er svært viktig for de undertegnede organisasjonene at vannforvaltningsplanene reflekterer forståelsen av disse utfordringene og at verdien av å få til dette anerkjennes. Våre medlemmer sitter på mye kompetanse og kjennskap til naturen. Dette er ofte folk med stort engasjement som utgjør potensielt viktige ressurser i vannområdene og vannregionene.

Vi vil også påpeke at FNF-koordinatorer (koordinatorer for Forum for Natur og Friluftsliv i fylkene), fylkessekretærer og fylkesledere opplever at de ofte blir lyttet til. Dette ser vi på som et godt utgangspunkt og oppfordrer dette gode samarbeidet til å fortsette, og at det formaliseres i det videre arbeidet.

Aktiv medvirkning fungerer best på vannområdenivå. Vi ser en klar sammenheng mellom at kravet til medvirkning er særlig dårlig fulgt opp der hvor det ikke er ansatt dedikerte prosjektledere. I de vannområdene hvor prosjektledere har vært på plass, opplever de fleste at involveringen fungerer bedre med flere reelle muligheter til å medvirke. En tydelig kontaktperson i hvert vannområde bidrar i

tillegg til å senke terskelen for å involvere seg. Dette har vi inntrykk av gjelder for de fleste aktørene berørt av dette arbeidet. Vi vil på det sterkeste oppfordre til at slike stillinger opprettes der hvor dette ikke er på plass og at de prosjektlederstillingene som fins i vannområdene videreføres.

Vi er svært positive til at det i mange vannområder og vannregioner har blitt arrangert høringsmøter, hvor representanter fra miljø- og friluftslivsorganisasjonene har blitt invitert både til å delta og til å holde innlegg. Dette har vært et viktig bidrag til økt medvirkning og oppmerksomhet rundt planene. I det videre arbeidet vil vi anbefale vannregionene og vannområdene å legge bedre til rette for medvirkning gjennom eksempelvis:

- Avholde åpne folkemøter. Dette kan være gode møtesteder og gode arenaer for informasjonsspredning og dialog.
- Utarbeide mer tilgjengelig og forståelig informasjon for allmenheten. En del av vannregionene har facebooksider for vannregionene. Det er positivt å bruke sosiale medier til dette formålet.
- Ha god dialog med frivillige lag og foreninger.
- Arrangere temamøter. Invitere inn til dialog og diskusjon om tema knyttet til vannmiljøet som folk er opptatt av.

Miljømål

Miljømål har ikke blitt satt for en del vannforekomster. Særlig hva gjelder sterkt modifiserte vannforekomster- SMVF og avklaringer knyttet til kandidater til SMVF. Det er utpekt mange tusen SMVF-er, og vannkraftpåvirkning er en hyppig påvirkning i alle vannregionene. Det er ingen automatikk i at alle SMVF skal ha tilhørende lavere miljømål GØP - Godt økologisk potensial på bakgrunn av at det er gjort fysiske inngrep i vassdraget. Som i dette poenget fra SMVF-veilederen om når miljømål er oppnådd: «For eksempel vil mange regulerte innsjømagasiner med moderne miljøvilkår allerede oppnå miljømålet GØP. For skånsomt regulerte innsjømagasiner og for regulerte elver med årssikker vannføring, vil minst GØP og i en del tilfeller GØT allerede være oppnådd.» Der hvor dette er tilfellet kan man ikke bruke fastsettelsen av SMVF for å unngå å måtte opprettholde god økologisk tilstand i en regulert vannforekomst. Dette er på langt nær fulgt godt nok opp i vannforvaltningsplanene og vi forventer en innsats for å få på plass riktige miljømål for vannforekomstene som er i tråd med veilederne fra de ansvarlige for gjennomføringen av vannforskriften.

Vi vil også påpeke mangelen på bruken av standard miljømål *svært god økologisk tilstand*. Ingen av vannforvaltningsplanene fremhever vannforekomster med svært god økologisk tilstand. Her mener vi det burde vært svært relevant å utpeke for eksempel nasjonale lakseelver og laksefjorder med miljømålet svært god økologisk tilstand. Nasjonale lakseelver og fjorder er utpekt for å gi de viktigste laksestammene særskilt beskyttelse. Vi forventer at dette tas med i vannforvaltningsplanene etter høringen der hvor dette er egnet.

Kunnskapsgrunnlaget

Vi ser at mangel på kunnskap løftes frem som en stor utfordring i utkastene til vannforvaltningsplaner. Det gjør det vanskelig å komme med konkrete forslag til tiltak for lokale og regionale miljø og friluftslivsorganisasjoner.

Konkrete overvåkingsdata skal ligge til grunn for klassifiseringen og karakteriseringen som danner kunnskapsgrunnlaget for vannforvaltningsplanen og tiltaksprogrammet. En viktig forutsetning er at kunnskapen er innhentet i tråd med kravene i vannforskriften. Vi mener det er bekymringsverdig at vi kun har god nok kunnskap om den økologiske tilstanden på 16,1 % av vannforekomstene. I tillegg er 83,9 % klassifisert på bakgrunn av antagelser. Når det gjelder kjemisk tilstand er hele 97,4 % av tilstanden udefinert. Pålitelighetsgrad for klassifisering av økologisk tilstand er satt til lav/middels for 84 % av vannforekomstene, kun 7 % er definert med høy pålitelighetsgrad.

Det må jobbes videre med et kunnskapsløft for naturen og spesielt her vassdragsnaturen, for å heve kunnskapsgrunnlaget som legges til grunn for vannforvaltningsplanene.

Bedre, og mer overvåking, både basisovervåking og tiltaksovervåking må til for at vannforvaltningen virkelig skal bli kunnskapsbasert etter kravene i vannforskriften. Dette henger tett sammen med behovet for bedre finansiering, dette må på plass hvis miljømålene i vannforskriften faktisk skal nås.

Finansiering

Vanddirektivet krever at vannforvaltningen skal være kunnskapsbasert og tilrettelagt for bred medvirkning. Solid kunnskap skal oppnås gjennom kartlegging, overvåking og analyse –aktiviteter som koster penger. Vannmiljøovervåkingen er styrket med om lag 30 millioner per år sammenliknet med nivået før vannforskriften kom. Vi vil likevel gi vår støtte til vannregionene når de påpeker behovet for bedre finansiering. Vi vil her minne om at en enstemmig Energi- og miljøkomité på Stortinget slo fast at den opprinnelige norske finansieringsplanen fra innføringen av vannforskriften i 2008 var et minimum av ressursbehov. Dette behovet var anslått til en årlig bevilgning til helhetlig vannforvaltning på 135 millioner de siste fire årene. På tross av styrkingen på om lag 30 millioner per år til vannmiljøovervåking har vi nå et akkumulert økonomisk etterslep på nærmere 300 millioner sammenliknet med det som var forutsatt gjennom Stortingets behandling av innlemmelsen av EUs vanddirektiv i EØS-avtalen. Med underbudsjettering i en slik skala som vi har sett de siste årene, er det akkumulert et gigantisk underskudd av penger og følgelig også et tilsvarende underskudd på presis og oppdatert kunnskap. Det gjør det også vanskelig å målrette konkrete tiltak for å beskytte eller forbedre vannmiljøet. Innholdet i de regionale vannforvaltningsplanene og tiltaksprogrammene reflekterer dette i stor grad ved for eksempel tynt kunnskapsgrunnlag og stor grad av utstrakt bruk av problemkartlegging som tiltak i tiltaksprogrammene. I tillegg til mer midler til overvåking må også finansieringen av det generelle vannforvaltningsarbeidet styrkes i alle ledd.

Uavklarte problemstillinger

Om eller hvordan, de biologiske påvirkningsfaktorene fra fiskeoppdrett skal inkluderes i vannforskriften har vært et uavklart spørsmål i Norge siden oppstarten av arbeidet med vannforskriften i 2007. Vannforvaltningsplanene er nå på høring uten vurderinger eller tiltak knyttet til noe vi vurderer som en alvorlig påvirkningsfaktor. At oppdrettsnæringens interesser går foran miljøtiltak for å ta vare på våre unike villaksstammer er helt uakseptabelt. Det er også helt klart i strid med regjeringens egen villaks-politikk, og målet om en miljømessig bærekraftig oppdrettsnæring.

Vi er innforstått med at det er lagt nasjonale føringer for at påvirkninger fra oppdrett ikke skal tas med i karakteriseringen i denne planfasen, og at det derfor ikke gis anledning for vannregionene å legge inn informasjon om disse påvirkningene i vann-nett, eller gjøre vurderinger knyttet til dette. Likevel nevnes disse utfordringene i de vannforvaltningsplanene hvor dette er relevante problemstillinger. Vi vil støtte opp under de av vannregionene som har valgt å skrive mer utfyllende om dette og som

anerkjenner nødvendigheten av å synliggjøre disse utfordringene i vannforvaltningsplanene. Dette gir forvaltningsplanene økt legitimitet.

Vi ser at miljøkonsekvensene av fiskeoppdrett langs norskekysten har store konsekvenser for vassdragene og ikke minst for den verdifulle villaksen og sjøørreten. Rømminger fører blant annet til genetisk forurensning av villfisk og økt konkurranse om gyteområder. Økt infeksjonsfare fra lakselus i områder med oppdrettsanlegg, og økt fare for spredning til nye områder. I tillegg kommer utslipp av næringsalter og forurensning fra kjemikalier brukt i produksjonen som særlig lokalt kan medføre negativ påvirkning av miljøet.

De biologiske påvirkningsfaktorene fra oppdrettsnæringen må inn under den ellers helhetlige vannforvaltningen i Norge. Datagrunnlaget må inngå i databasene som brukes i gjennomføringen av vanddirektivet og miljøtiltak i vannregionenes vannforvaltningsplaner må gjelde også for oppdrettsnæringen.

Omfanget av utfordringene knyttet til fiskeoppdrett er godt kjent og konsekvensene av disse opptar alle som er opptatt av den miljømessige helsetilstanden i alle våre elver og fjorder. Regjeringen må stille strengere krav til næringen for å få kontroll på rømmingene, lakselusproblematikken og næringens påvirkning på vannmiljøet.

Når store påvirkningsfaktorer unntas fra å utløse tiltak i vannforvaltningsplanene, svekkes planenes legitimitet. Oppdrettsnæringen er en viktig næring. Videre vekst og utvikling for næringen forutsetter at den løser sine miljøutfordringer og blir miljømessig bærekraftig. Å unnta næringens miljøpåvirkninger fra å utløse tiltak i vannforvaltningsplanene er et blindspor for å oppnå målet om en miljømessig bærekraftig havbruksnæring. Vi er bekymret for at arbeidet som blir lagt ned på vannområde- og vannregionnivå undergraves av sentrale myndigheter når slik overstyring finner sted uten tydelige frister mht når dette kommer på plass.

Gravedrift står for noen av de største vannforurensningene i dag, og planlagte gruver utgjør en trussel om ny alvorlig forurensning. Likevel har konsekvenser av forurensning fra gruver fått liten plass i arbeidet med vannforvaltningen. Kartleggingen av forurensning fra gruvevirksomhet er svært mangelfull. Mange steder blir konsekvensene undervurdert, og selv der de er identifisert er foreslåtte tiltak ofte mangelfulle eller ikke-eksisterende. Avrenning fra nedlagte gruver er for det meste et ikke-tema, både når det gjelder vurdering av vannkvalitet og tiltak. Det samme er tilfelle for de seks aktive (Bøkfjorden og Stjernesundet/Lillebukt i Finnmark, Ranfjorden og Tysfjord i Nordland, Bergsfjorden (Senja) i Troms og Elnesvågen i Møre og Romsdal) og to omsøkte sjødeponiene (Repparfjord i Finnmark og Førdefjorden i Sogn og Fjordane), der gruveavfall blir sluppet, eller omsøkt sluppet, rett i fjordene i enorme mengder.

Opprettelse av sjødeponi kan ikke gjennomføres uten at vannkvaliteten blir kraftig redusert, og etablering av nye sjødeponi vil derfor være brudd på vanddirektivet. Når det gjelder de eksisterende sjødeponiene varierer det hvorvidt de blir vurdert som et problem i vannforvaltningsplanene. I de tilfellene der sjødeponiet blir nevnt, har vannforekomsten fått tilstandsstatus fra «svært dårlig» til «moderat», men det blir ikke foreslått tiltak som kan forbedre tilstanden. Dette er en stor mangel i vannforvaltningsplanene som må rettes opp. Vurdering av påvirkningene på vannkvaliteten fra gruvevirksomhet må inngå i de regionale vannforvaltningsplanene på lik linje med andre påvirkningsfaktorer. Nye utslipp som kan forringe vannkvaliteten i en vannforekomst må ikke tillates,

og tiltak må gjennomføres som vil bringe berørte vannforekomster tilbake til «god økologisk og kjemisk tilstand». De eneste tiltakene som reelt sett vil kunne forbedre tilstanden i løpet av forvaltningsperioden, er å avslutte sjødeponiene tidlig i forvaltningsperioden. Dette må inn i tiltaksprogrammene.

Fremmede arter. På grunn av uenigheter mellom Fylkesmannens miljøvernavdeling og Fiskeridirektoratets regionkontor er påvirkningene fra kongekrabbe i kystområdene i Finnmark uavklart i vannforvaltningsplanen.

Arten er uønsket i norske farvann, fordi den ikke finnes her naturlig. De undertegnede organisasjonene forholder seg til at kongekrabben er oppført på norsk svarteliste med økologisk risikovurdering satt til *svært høy risiko*. Her vil vi minne om at svartelista er et styringsverktøy som skal ligge til grunn for kunnskapsbasert forvaltning. Målet er å bedre kunne bekjempe problemet med fremmede arter som et viktig ledd i å opprettholde forpliktelsene om å stanse tapet av biologisk mangfold.

Kongekrabbebestanden øker og sprer seg til stadig nye områder og fjordsystemer. Det er fremdeles uvisst hvor langt vest- og sørover krabben vil spre seg langs norskekysten. Den har allerede nådd Tromsø-området, og enkeltksemplarer er tatt så langt sørvest som Lofoten og så langt til havs som 100 nautiske mil nord for Nordkapp. Her kan ikke en fremmed art velges forvaltet med et kommersielt utgangspunkt i et geografisk avgrenset område. Vi mener at vannregionmyndigheten må i vannforvaltningsplanen bidra til å begrense ytterligere spredning, og regjeringen må straks stille ressurser til disposisjon for å lage handlingsplaner og sette i gang tiltak mot de verste som også skal gjelde i arbeidet med *helhetlige* vannforvaltningsplaner.

Forpliktelsene knyttet til vedtatte regionale vannforvaltningsplaner

I de regionale planene finner vi eksempelvis formuleringer slik som «sektormyndighetene kan legge vekt på andre hensyn enn de som er vektlagt i planen. Det kan derfor fattes vedtak som ikke er i samsvar med planen.»

Vi mener at slike formuleringer kan leses som en undergraving av planenes virkning og prioriteringer. Det fremgår imidlertid i enkelte av planene at vedkommende myndighet i så fall skal beskrive årsaken til at planene er fraveket når tiltaket skal rapporteres. Vi vil oppfordre og minne om at det ikke er vannregionmyndighetens jobb å snakke ned ambisjonene i arbeidet og/eller på noen måte påpeke at sektorene står fritt til å fravike fra planen.

Vi mener det bør fremkomme enda tydeligere i planene at terskelen for å fravike prioriteringene i planperioden skal være høy og at gyldig planvedtak skaper forpliktelser som ikke automatisk kan fravikes.

Vi vil her minne om Pbl. §8-2. om virkningen av regional plan:

«Regional plan skal legges til grunn for regionale organers virksomhet og for kommunal og statlig planlegging og virksomhet i regionen.»

I dette ligger det at et gyldig planvedtak skaper forpliktelser for offentlige myndigheter og organer til å søke å følge opp og gjennomføre planen. En regional plan har liten hensikt hvis den ikke følges. Forpliktelsen gjelder både for kommuner, statlige organer og regional planmyndighet selv.

Vi forutsetter at vannregionmyndighetene legger dette til grunn, og tar utgangspunkt i at planen skal være sektorovergripende og bidra til helhetlig planlegging i tråd med intensjonen i vannforskriften. Dersom en etat i sin planlegging fraviker miljømålene som er satt i den regionale vannforvaltningsplanen, gir det grunnlag for å fremme innsigelse til de aktuelle arealplanene. Vi etterlyser at dette framkommer tydeligere i planene etter at høringsperioden er over.

Nytten av godt vannmiljø

Når det gjelder kost/nytte vurderinger ser vi at kostnader har vært utfordrende å tallfeste i de regionale vannforvaltningsplanene. Det er i liten grad satt opp vurderinger om tiltakenes kostnader og i hvor stor grad de gir en effekt. Ifølge vannforskriften og tiltaksveilederen skal det gis et overslag over tiltakskostnader som kan være estimater, i tiltaksprogrammet. Dette skal oppsummeres i forvaltningsplanens planbeskrivelse. Som tiltaksprogrammene ser ut nå er det vanskelig å lese ut av dette hvilke tiltak som skal prioriteres. Videre er det utfordrende å gi innspill på hva som eventuelt bør prioriteres *først*. Vi mener at dette burde vært bedre på plass slik at arbeidet sikres en faktisk fremdrift. Når det gjelder nytten av å beskytte eller forbedre vannmiljøet fins det god kunnskap. Nytten trenger *ikke å omsettes til monetære størrelser*. I noen av planutkastene er nytteeffektene av foreslåtte miljøtiltak ikke beskrevet godt nok. Her vil vi gjerne få fremheve og vektlegge verdien av gode *kvalitative* beskrivelser av hvilken nytte som fins i å beskytte og forbedre vassdragsnaturen. Dette er viktig for å skape engasjement blant folk.

Vi vil oppfordre vannregionmyndighetene å få tydeligere frem i vannforvaltningsplanene at godt vann er mye mer enn vann som kan drikkes. De muligheter som ligger i rent vann og fungerende økosystem for tilknyttet friluftsliv, fiske, bading, næringsutvikling, livskvalitet, havbruk, fiskerier og reiseliv m.m er enorme. Disse verdiene må vektlegges i større grad og beskrives bedre.

Revisjon av vannkraftkonsesjoner

Vi har store utfordringer knyttet til vassdrag som er regulerte uten vilkår for å ta vare på miljøet. Fysiske endringer med vannføringsendring er regnet som den klart viktigste påvirkningsfaktoren både i elver og innsjøer i Norge. Særlig gamle vassdragsreguleringer har påvirket de fysiske forholdene i vassdrag, og har i utstrakt grad medført endringer i vannføring og påfølgende vanntemperatur, vannkvalitet og isforhold. På grunn av manglende miljøvilkår i gamle konsesjoner er konsekvensene på vannmiljøet i mange vassdrag svært alvorlig.

Endring av de fysiske forholdene i vassdrag har en negativ effekt på fisk og andre ferskvannsrelaterte arter. Dette gjelder særlig påvirkninger knyttet til gyte- og oppvekstforhold og opp- og nedvandring. Mangel på tilstrekkelig vannføring i et vassdrag gir fatale følger for fisken. Konsekvensene av blant annet manglende minstevannføring og magasinrestriksjoner reflekteres nå i bestandsvurderingene av alle landets anadrome bestander.

50 bestander, hvorav 34 er laks, har gått tapt eller er truet som *direkte* følge av vassdragsreguleringer. 19 bestander har gått tapt eller er truet der hvor regulering regnes som *medvirkende* årsak. Totalt har 316 bestander av anadrom fisk, herunder 135 laksebestander, 170 sjøørretbestander, 11 sjørøyebestander en dårligere bestand som direkte eller medvirkende konsekvens av vassdragsreguleringer.

Vassdragsreguleringer representerer store inngrep både i selve vassdraget og naturen rundt, noe som i stor grad påvirker plante og dyrelivet. Elveører, flommarkskog og andre flommarkmiljøer, åpne fosseenger og fossesprøytskog, fuktige bekkeløfter, deltaer og spesielle elementer som vasstrukken død ved er alle naturtyper som lokalt har forsvunnet eller er truet på grunn av vassdragsreguleringer.

Som en av konsekvensene av dette er 267 arter med tilknytning til innsjøer, elver og bekker, 275 arter med tilknytning til våtmarker, og 216 arter i flomsone oppført på rødlista som truet eller nært truet. Arter som elvemusling, elvesandjeger, fossefall, edelkreps og ål er alle truet som en følge av vassdragsreguleringer. Spesielle og unike varianter av atlantisk laks, som bleka og namsblank hører også til under her.

Alle de ovenfor nevnte konsekvensene for arter og naturtyper knyttet til vassdragsmiljøet påvirker i aller høyeste grad friluftslivet og landskapsverdiene. Norsk natur og opplevelsesverdien knyttet til den, folkehelse og bolyst er naturligvis nært knyttet til vann og vassdrag. Vassdragsreguleringer og tilknyttet infrastruktur har ført til at det nå er langt mindre verdifull inngrepsfri natur og villmarkspregete områder igjen i Norge. Mange av våre vakreste og høyeste fossefall er lagt i rør, og de største elvene og innsjøene våre er regulert til det ugjenkjennelige. Disse reguleringene har i stor grad påvirket landskapsbildet med bortfallet av viktige elementer som fossefall, flommark og elvedeltaer.

Vi etterlyser at disse konsekvensene i den enkelte vannregion tydeliggjøres, legges vekt på, og inkluderes i vannforvaltningsplanene i mye større grad enn det som nå fremkommer i denne høringen.

Vannforvaltningsplanene peker på et stort engasjement og ønske om å få på plass moderne miljøvilkår i gamle vassdragsreguleringer i vannregionene- dette gir vi vår fulle støtte til. Og oppfordrer videre vannregionene til å bruke vannforvaltningsplanene til å fremme dette i enda større grad. Vi ser at ikke alle vannregioner har gjort sine egne vurderinger og prioriteringer av hvilke vassdrag som bør revideres innen 2021. Enkelte følger konsekvent NVE og Miljødirektoratets screening og prioritering av revisjoner. Vi kan ikke se noen annen grunn til at disse vurderingene ikke er gjort enn at det beror seg på manglende oppfølging fra vannregionmyndighetens side. Vi forventer at vannregionene faktisk tar dette på alvor og fremviser et minstekrav av engasjement for saken og gjør en reel vurdering av de enkelte vassdragene som forfaller til revisjon.

«Dugnaden» for et bedre vannmiljø gir ikke bare muligheter for å bedre miljøet og få tilbake en del naturverdier i de regulerte vassdragene, men det kan også gi mulighet for «vinn-vinn» prosjekter dersom kraftselskapene ser muligheten og nytten av dette arbeidet. Norge bør være et foregangsland hva gjelder bærekraftig produksjon av fornybar energi, og herunder ta i bruk all den kunnskap som eksisterer på avbøtende tiltak for å ivareta naturmangfoldet.

Vi ser et sterkt behov for tydelige, overordnede styringssignaler for hvordan miljøforbedrende tiltak, revisjoner og opprustings- og utvidelsesmuligheter skal sees i sammenheng. Dagens praksis hvor disse prosessene behandles uavhengig av hverandre er svært uheldig, lite kostnadseffektiv, skaper et unødvendig høyt konfliktnivå, og bidrar lite til en helhetlig forvaltning. Disse prosessene må i større grad samkjøres og følges opp gjennom konkrete virkemidler. Noen avgjørende momenter herunder:

- **Vannforskriftens tidssykluser må være gjeldende** Dette kan f.eks. innebære en revidering av miljøkriteriene i norske vassdrag hvert 6.år der det er særskilt behov.
- **Myndigheter og prosesser må samkjøres.** Underforstått må energi – og miljømyndighetene arbeide for felles forståelse rundt Norges målsetninger for energiproduksjon og ivaretagelse av naturmangfold.

- For en mer **effektiv og helhetlig** forvaltning må OED og NVE i sin konsesjonsbehandling i større grad se nye utbygginger, opprusting/utvidelsesmuligheter og revisjoner i sammenheng – ikke som separate prosesser.
- Vi forventer, og etterlyser en mer **reell vurdering av de enkelte vassdragene** som forfaller til revisjon. I tillegg må Fylkesmennene og Miljødirektoratet bruke naturforvaltingsvilkårene mer aktivt til å iverksette miljøforbedrende tiltak.

Vi vil også benytte anledningen til å korrigere argumentasjon fra ulike hold om at tapt vannkraftproduksjon som følge av vanniltak må erstattes med vindkraft, småkraft eller gass. Og videre, at miljøeffektene av vannregulerende tiltak derfor må veies opp mot ulemper ved alternativ kraftproduksjon på et overordnet nivå. NVE anslår at forslagene om revisjon av de 50 prioriterte vassdragene vil gi et krafttap på 2,3 - 3,6 TWh/år. O/U-potensial som er kartlagt gjennom Samlet plan for vassdrag og prosjekter fra en kartlegging på begynnelsen av 1990-tallet samt oppdatering med nye prosjekter, er i størrelsesorden 7,3 TWh ved utgangen av 2012. Tallet er korrigert for prosjekter som på senere tidspunkt er blitt vernet gjennom verneplan for vassdrag eller etter naturmangfoldloven. O/U-prosjekter med kun overføring av nye felt eller økt regulering utgjør om lag 2,3 TWh. I tillegg kommer økt kraftproduksjon av seg selv gjennom endringer i klima + store muligheter innenfor energieffektivisering. Altså er det estimerte «krafttappet» relativt lite i en større sammenheng og kan ikke brukes som et avgjørende argument for om miljøtiltak skal iverksettes eller ikke.

Tiltaksprogrammene

Flere av høringsdokumentene er svake på å beskrive prioriteringer og tar i liten grad stilling til om tiltakene kan gjennomføres og vil rekke å gi effekt på tilstanden innen 2021, og om foreslåtte tiltak er tilstrekkelige for å nå miljømålene. Problemeier og videre ansvarlig myndighet er ofte dårlig beskrevet, dette må på plass etter høringen for å sikre en tydelig ansvarsfordeling og forpliktelse knyttet til arbeidet.

Problemkartlegging er i stor utstrekning satt som "tiltak" for neste periode. Dette preger alle tiltaksprogrammene. Det er positivt at vi får informasjon om hvor vi mangler kunnskap og at dette søkes å gjøre noe med. Samtidig er vi bekymret for at dette «tiltaket» brukes i all for stor utstrekning. Man skal ikke bruke problemkartlegging for å unnta sektorene ansvaret der hvor påvirkning og ansvarlig myndighet for denne faktisk er kjent.

De regionale tiltaksprogrammene har etter vårt syn et stort forbedringspotensialet hvis disse faktisk skal fungere som et sentralt verktøy for helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannmiljøet og vannressursene. Vi mener også at sånn som vannforvaltningsplanene og tiltaksprogrammene foreligger nå må et minimumskrav være at alle foreslåtte tiltak i det regionale tiltaksprogrammet følges opp og iverksettes av den enkelte sektormyndighet for å nå ambisjonene i vannforskriften.

Christian Steel, Generalsekretær- SABIMA

Maren Esmark, Generalsekretær- Norges Naturvernforbund

Torfinn Evensen, Generalsekretær- Norske Lakseelver

Siri Parmann, Fagsjef- Norges Jeger- og Fiskerforbund

Oddvin Lund, Fagrådgiver- Den Norske Turistforening

Ingrid Lomelde, Teamleder energi og klima- WWF Norge

Lasse Heimdal, Generalsekretær- Norsk Friluftsliv